

4. Погребенник І. Ментальні карти при викладанні української мови та літератури у закладах професійно-технічної освіти. Українська професійна освіта. 2018. URL: <https://surl.li/wcklco> (дата звернення: 04.04.25).
5. Щербатюк В. Особливості продукування і використання ментальних карт на заняттях із літературознавчих дисциплін студентами-філологами. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 30. Том 4. URL : <https://surl.li/jyvxxvo> (дата звернення: 03.04.25).

Мурмила Марія,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, викладач
Вишневська Галина Богданівна

ІІІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: МЕЖА МІЖ ІНСТРУМЕНТОМ І ПОРУШЕННЯМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Вступ. Цифровізація освіти сприяє впровадженню штучного інтелекту, що трансформує навчальний процес. Персоналізоване навчання та автоматизоване оцінювання свідчать про зміну освітніх підходів. Водночас це актуалізує питання академічної доброчесності, адже ІІІ може бути як інструментом розвитку, так і джерелом зловживань. Важливо враховувати етичні аспекти його використання.

Актуальність теми зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій та необхідністю їхнього раціонального й етично обґрунтованого впровадження в освітній процес, зокрема у вивчення української мови. **Мета** – аналіз потенціалу використання штучного інтелекту на уроках української мови в контексті забезпечення академічної доброчесності та визначення шляхів оптимального поєднання технологічних можливостей і етичних засад навчального процесу.

У грудні 2021 року Кабінет міністрів України затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні. Згідно з Концепцією, «ІІІ – це організована сукупність інформаційних технологій, що дозволяє виконувати складні завдання, обробляючи великі обсяги інформації» [6]. Впровадження ІІІ в освіту розглядається як важливий крок для підвищення якості навчального процесу. Концепція наголошує, що «одним із головних викликів є низький рівень цифрової грамотності населення» [3]. Концепція передбачає підвищення цифрової грамотності учнів і студентів, а також створення програм підвищення кваліфікації

для викладачів з інтеграції ШІ в навчання. У 2024 році МОН України видало рекомендації щодо відповідального використання ШІ в школах з метою забезпечення безпечного, ефективного й етичного освітнього середовища. Ми все ще вивчаємо, як технології штучного інтелекту інтегруватимуться в освітній сектор у майбутньому. Однак вже можна виділити кілька провідних напрямків використання штучного інтелекту в освіті.

Штучний інтелект може значно полегшити роботу вчителів, допомагаючи їм у розробці навчальних матеріалів, створенні тестів, аналізі успішності учнів та адаптації навчальних програм відповідно до індивідуальних потреб школярів. «ШІ може допомагати у створенні різноманітних інтерактивних навчальних матеріалів, що, беззаперечно, сприятиме ширшому залученню учнів та поліпшенню їх розуміння предмету» [2, с. 49]. Штучний інтелект може автоматично перевіряти тести з варіантами відповідей і короткими відповідями, аналізуючи ключові слова та контекст. Також він здатен надавати зворотний зв'язок у реальному часі, вказуючи на помилки й пропонуючи покращення.

«Завдяки ШІ стала можливою персоналізація навчання» [3]. Системи адаптивного навчання аналізують успіхи та труднощі учнів, підбираючи для них оптимальний темп і методи навчання. Це особливо важливо для інклюзивної освіти, оскільки дозволяє створювати індивідуальні освітні програми для дітей з різними потребами та здібностями. «Штучний інтелект підбирає завдання відповідно до рівня знань учнів, що допомагає запобігти як надмірному навантаженню, так і втраті інтересу. Крім того, він може створювати навчальні матеріали, адаптовані до уподобань кожного школяра. Деякі ШІ-системи вже здатні аналізувати емоційний стан учнів на основі їхньої мови та міміки» [9, с. 39].

Однак не варто забувати, що взаємодія між учнями та вчителем завжди залишатиметься ключовим елементом освітнього процесу як сьогодні, так і в майбутньому. «Технології можуть доповнювати цей зв'язок, але ніколи не зможуть його повністю замінити. Штучний інтелект не є конкурентом для вчителя, а навпаки – виступає його союзником» [2, с. 49]. Важливо також розвивати ШІ-грамотність учнів і вчителів. Розуміння принципів роботи, можливостей і обмежень ШІ сприяє його свідомому використанню.

Одним із ключових напрямків у освіті зараз є дотримання академічної доброчесності, ризики порушення якої створює використання штучного інтелекту. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» академічну доброчесність трактують так: «Сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання,

викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [5]. У зв'язку з поточною ситуацією, законодавець наголошує, що «особа не може вважатися автором академічного твору, якщо він сформований за запитом особи комп'ютерною програмою в автоматичному режимі. При використанні в академічному творі частин, сформованих комп'ютерними програмами, цей факт має бути зазначений автором із зазначенням методики формування або посиланням на відповідну комп'ютерну програму чи її опис» [1, с. 309]. Додатково, У 2016 році в Україні розпочалося впровадження «Проекту формування академічної доброчесності у школі (SAISS)», ініційованої Американською Радою з міжнародної освіти за підтримки Міністерства освіти. Він сприяв реформуванню середньої освіти в межах концепції «Нова українська школа». Кінцевою метою є забезпечення учасників освітнього процесу необхідними знаннями та інструментами.

Дослідження, проведене Projector Creative & Tech Institute та Малою академією наук України, показало, що більшість українських учнів та вчителів знайомі з ШІ-інструментами. «Учні здебільшого використовують ШІ для допомоги у навчанні – конспектування, пошуку ідей, генерації заголовків та уточнення пропущених даних, а не для списування» [9]. Звертаючись до світової практики, можемо проаналізувати дослідження Стенфордської вищої школи освіти. «Опитування у 40 школах США показало, що рівень списування залишився незмінним порівняно з попередніми роками. Дослідники зазначають, що важливо не забороняти ШІ, а навчати учнів його відповідальному використанню» [8].

Європейська мережа академічної доброчесності (ENAI) опублікувала рекомендації щодо етичного використання штучного інтелекту. Згідно з рекомендаціями, використання ШІ має бути зазначено відповідно до вимог політики закладів. «У той час як інструменти, які впливають лише на форму (наприклад, редактори текстів чи перевірка правопису), є прийнятними. Що цікаво, ШІ не може бути вказано як співавтор публікації, оскільки він не несе відповідальності за зміст. Особливо наголошується на тому, щоб студенти мали можливість навчатися етичному використанню ШІ, бо відсутність таких знань може призвести до порушення академічної доброчесності. Кожен навчальний заклад повинен розробити чіткі правила щодо використання ШІ в освітніх процесах, а також правильно розтлумачити ці правила серед освітян» [10, с. 2-3].

Використання штучного інтелекту учнями залежить від їхньої мотивації. Ті, хто прагне знань, застосовують ШІ для розвитку, а ті, хто орієнтується лише на

оцінки – можуть зловживати ним. «Тому важливо формувати інтерес до навчання через інтерактивні методи й особистий приклад викладачів у дотриманні принципів доброчесності» [4, с. 238].

Висновки. Штучний інтелект відкриває нові можливості в освіті, проте його ефективне використання потребує етичного підходу та цифрової грамотності. Він має слугувати підтримкою, а не замінювати критичне мислення учнів. Вчителі відіграють ключову роль у формуванні відповідального ставлення до технологій. Важливо не забороняти ІІІ, а навчити користуватись ним розумно й доброчесно.

Список використаної літератури

1. Гришко В., Киричук Б. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 85. С. 305–310. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.45>.
2. Гуназа Л. М. Штучний інтелект у сучасній освіті: трансформація ролі вчителя, підвищення якості навчання та нові можливості для учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. Вип. 93. С. 46–53. URL: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2023.90.8>.
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти : Міністерство цифрової трансформації та Міністерство освіти і науки України спільно з Робочою групою від 22.05.2024. URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-i-mintsyfra-rozrobyly-proiekt-rekomendatsii-iz-vykorystannia-shi-v-shkolakh> (дата звернення: 08.04.25).
4. Коновальчук Н. О. Проблеми академічної доброчесності в умовах розвитку технологій штучного інтелекту. *Progressive research in the modern world : proceedings of X International Scientific and Practical Conference*. Boston : BoScience Publisher, 2023. С. 234–240. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/19939> (дата звернення: 02.04.2025).
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017, № 2145-VIII : станом на 27.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
6. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020, № 1556-р : станом на 29.12.2021. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR201556> (дата звернення: 29.03.2025).
7. Саган О. В. Організація персоналізованого навчання за допомогою штучного інтелекту. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2024. Вип. 108. С. 37–43. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-108-6>.

8. У Стенфорді визначили, чи списують учні більше через ChatGPT. Що про це говорять в Україні. *РБК-Україна*. 18.12.2025. URL: <https://www.rbc.ua/rus/stylar/stenfordi-viznachili-chi-spisuyut-uchni-bilshe-1702656891.html> (дата звернення: 02.04.2025).
9. Українські школярі розповіли, які сервіси ШІ використовують найчастіше й для чого. *РБК-Україна*. 03.02.2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/stylar/ukrayinski-shkolyari-rozpovili-ki-servisi-1706287471.html> (дата звернення: 02.04.2025).
10. ENAI Recommendations on the ethical use of Artificial Intelligence in Education / T. Foltyniek та ін. *International Journal for Educational Integrity*. 2023. Вип. 19. URL: <https://doi.org/10.1007/s40979-023-00133-4>.

Ничипорук Аліна,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, викладач
Вишневська Галина Богданівна

СТОПІТЕЛІНГ ЯК УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Концепція Нової української школи передбачає перелік десяти ключових однаково вагомих та взаємопов'язаних компетентностей, яких діти набувають під час вивчення різних предметів на кожному із етапів освіти. Вони здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх індивіда впродовж життя.

Спільними для всіх компетентностей є вміння: «читати і розуміти прочитане, висловлювати думку усно і письмово, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, конструктивно керувати емоціями та застосовувати емоційний інтелект; критичне мислення; здатність логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити та співпрацювати в команді» [1].

У рамках запровадження згаданого підходу, вважаємо доцільним з'ясувати питання формування мовної та мовленнєвої компетентностей. **Мовна компетентність** охоплює практичне володіння українською мовою, що передбачає засвоєння її лексичного складу, граматичної системи, знання мовних норм і правил сучасної української літературної мови та їх дотримання в усному й писемному мовленні. Вона передбачає свідоме й доречне використання мовних засобів у процесі мовленнєвої діяльності. **Мовленнєву компетентність** трактуємо як